

TARTALOM

A BIBLIA VILÁGA	6
AZ EGYETEMESSÉG IGÉNYE	6
Az európai kultúra alapja 7 ■ A Biblia részei 8	
AZ ÓSZÖVETSÉG SZÖVEGEIBŐL	9
Mózes könyvei 9	
Teremtéstörténetek	9
<i>A világ és az ember teremtése</i> (I. Móz 1–2,1–4) 9 ■ Tervszerű és célszerű teremtés 11 ■ Szimbolikus jelentések 12 ■ Az ember teremtése 12 ■ <i>Az első ember az Éden kertjében</i> (I. Móz 2,5–25) 12 ■ Az ember teremtése másképp 13 ■ Jókai Mór: <i>Az arany ember</i> – részlet 14 ■ Mark Twain: <i>Ádám és Éva naplója</i> – részletek 15	
Kiűzetés az Édenből	16
A bűneset (I. Móz 3) 16 ■ Az Éden jelentései 18 ■ A bűn és következményei 18	
Bűnismétlő és pusztulástörténetek	19
<i>Káin és Ábel</i> (I. Móz 4,1–4,15) 19 ■ <i>Az özönvíz</i> (I. Móz 6,5–9,17) 20 ■ <i>Bábel tornya</i> (I. Móz 11,1–11,9) 22 ■ Bűnök és büntetések 24 ■ Sütő András: <i>Káin és Ábel</i> – részlet 24 ■ Umberto Eco: <i>Bábeli beszélgetés</i> 26	
Két ószövetségi példázat a bizalomról és a prófétaszerepről	27
<i>Izsák feláldozása</i> (I. Móz 22,1–22,19) 27 ■ Történet és hiány 28 ■ Ábrahám hite 29 ■ Eörsi István: <i>Ábrahám és Izsák</i> 30 ■ Próféta iratai 181 ■ <i>Jónás próféta könyve</i> (1–4) 31 ■ Kikényszerített szerepvállalás 34 ■ A személyes elkötelezettség hiánya 34 ■ Tanítás az isteni szeretetről 34	
A Zsoltárok könyvéből	35
Imádságkönyv 35 ■ <i>23. zsoltár</i> 35 ■ Bizalomének 36 ■ Költői képek 36 ■ Archaikus versbeszéd 37 ■ Szenci Molnár Albert: <i>XLII. zsoltár</i> – részlet 37 ■ József Attila: <i>Csendes estéli zsoltár</i> – részlet 37 ■ Füst Milán: <i>Zsoltár</i> – részlet 37 ■ Szörényi Levente – Bródy János: <i>István, a király</i> – részlet a szövegkönyvből 37	
AZ ÚJSZÖVETSÉG SZÖVEGEIBŐL	38
Az evangéliumok 38	
Máté evangéliumából	38
Megváltáshit 38 ■ <i>Jézus Krisztus, a megváltó</i> (Mt 1,18–25; 2,1–18; 3,13–17; 26,17–46; 27,15–55) 39 ■ Jézus születésének elbeszélése 44 ■ A keresztség jelképes motívuma 44 ■ A küldetés betöltésének elbeszélése 45 ■ Babits Mihály: <i>Golgotai csárda</i> 46 ■ Dsida Jenő: <i>Nagycsütörtök</i> 46 ■ Pákolitz István: <i>A szadduceus tűnődése</i> – az <i>Agykoponyák hegye</i> ciklusból 46 ■ <i>A magvető példázata</i> (Mt 13,1–23) 47 ■ Példázatos beszédmód 48 ■ Összetett, többértelmű jelentés 49	
Pál apostol leveleiből	50
<i>Pál I. levele a korinthusiakhoz</i> (Pál I. 13) 50 ■ Retorikus szerkezet 51	
A Jelenések könyvéből	51
<i>János jelenései</i> (Jel 5,1–5; 6,1–8; 21,1–8; 22,1–5) 52 ■ A végidők terve 53 ■ Motivikus és szerkezeti keret 54 ■ Sylvester János: <i>Az magyar népnek, Újszövetség-fordítás</i> – részlet 54	
A KÖZÉPKOR IRODALMÁBÓL	56
A KÖZÉPKOR	56
Kettős világkép 58 ■ Kettős emberkép 58	
EGYHÁZI IRODALOM	59
A vallomás mint lelki önéletrajz	59
Önelemző igény 59 ■ <i>Szent Ágoston: Vallomások. A kerti jelenet</i> – részletek 60 ■ Önreflexió és útalgória 63 ■ Próza poétikai eszközök 63 ■ Bibliai útmutatás 64	

Himnuszsköltészet	67
Jellegzetes szövegcsoporthoz 67 ■ Assisi Szent Ferenc: <i>Naphimnusz</i> 68 ■ Megtapasztalható tökéletesség 69 ■ Nyelvi megalkotottság 70 ■ Jacopone da Todi: <i>Stabat mater...</i> 72 ■ Mária-himnusz 74 ■ Lírai elbeszélés 74 ■ Ima 74 ■ Nyelvi megformáltság 74	
A KÖZÉPKOR MAGYAR IRODALMÁBÓL	76
Beilleszkedés 76	
Az első magyar nyelven megmaradt vers	76
Az Ómagyar Mária-siralom 76 ■ Ismeretlen szerző: <i>Ómagyar Mária-siralom</i> 77 ■ Kapcsolat a pogány líra hagyománnyal 78 ■ Drámai jelenet 78 ■ Nyelvi megformáltság 79 ■ Demjén Ferenc: <i>Honfoglalás</i> – részlet 79 ■ P. Mobil: <i>Honfoglalás</i> – részlet 79 ■ Kovács András Ferenc: <i>Madonna a gyermekkel</i> 80	
Prédikáció írott magyar nyelven	80
Ismeretlen szerző: <i>Halotti beszéd és könyörgés</i> 81 ■ Műfajhoz igazodó fordítás 82 ■ Felépítése 82 ■ Kosztolányi Dezső: <i>Halotti beszéd</i> – részlet 83 ■ Márai Sándor: <i>Halotti beszéd</i> – részlet 83	
Legendák, intelmek, geszták	84
A Margit-legenda 84 ■ Szent Margit legendája – részletek 84 ■ Az alázat mint erény 87 ■ Szent István intelmei Imre herceghez – részletek 88 ■ Anonymus: <i>Gesta Hungarorum</i> – részlet 89	
VILÁGI IRODALOM	90
Lovagi epika és líra	90
Lovagi kultúra 90 ■ <i>Roland-ének</i> – részlet 90 ■ Jelképhasználat 92 ■ Trubadúrok és minnesängerek 92 ■ Walter von der Vogelweide: <i>A hársfaágak csendes árnyán</i> 93 ■ Földi szerelem 94 ■ <i>Carmina Burana</i> – részlet, <i>Tavaszi édes mámorában</i> 95 ■ <i>Carmina Burana</i> – részlet, <i>Félre könyvek, doktrínák</i> 96	
Egy misztikus utazás – Részletek Dante Alighieri Isteni színjátékából	97
Téma 97 ■ <i>Pokol, I. ének</i> – részlet 99 ■ Allegorikus kifejezőmód 101 ■ Út, utazás 102 ■ Párduc, oroszlán, farkas 103 ■ Vergilius 103 ■ Számszimbolika 104 ■ Cím, műfajszintézis 104 ■ Homérosz: <i>Odüsszeia</i> , XI. ének – részlet 104 ■ Biblia, <i>Újszövetség, Pál II. levele a korinthusiakhoz</i> – részlet 105 ■ <i>Pokol, III. ének</i> – részlet 106 ■ A Pokol kapujának felirata 107 ■ <i>Pokol, XXVI. ének</i> – részlet 108 ■ Találkozás Odüsszeusszal 110 ■ A hit és a tudás példázata 111	
Személyesség és öntudat François Villon költészetében	112
Öntörvényűség 112 ■ <i>A Nagy Testamentum</i> – részletek 113 ■ <i>Ballada a hajdan való idők szép asszonyairól</i> 114 ■ <i>Ballada a Vastag Margot-ról</i> 115 ■ Életképek egy bordélyházból 116 ■ A lovagi szerelem paródiája 117 ■ Köznapi beszédmód és tolvajnyelv 117 ■ <i>Ellentétek (Vegyes költemények és balladák)</i> 118 ■ <i>Gyász-irat melyet maga s társai számára szerzett a költő, mialatt fölakasztásukat vártak (Vegyes költemények és balladák)</i> 119 ■ Könyörgés az előkhöz 120 ■ A test pusztulásának víziója 121 ■ Remény a bűnbocsánatban 121 ■ <i>A felakasztását váró Villon négy sora</i> 122 ■ <i>Négysoros vers, melyet Villon halálítélete szélére írt</i> 122	
A RENESZÁNSZ IRODALMÁBÓL	124
EGY VILÁGIASABB SZEMLÉLET FELÉ	124
A polgárosodás kezdetei 124 ■ A reneszánsz önértelmezése 125 ■ Humanisták 127 ■ Esztétikai gondolkodás 127 ■ A reformáció 129	
Petrarca szonettjei	130
Daloskönyv 130 ■ <i>Ti szerencsés füvek, boldog virágok...</i> 131 ■ Táj és hölgy 131 ■ Késleltetés, hangváltás 131 ■ William Shakespeare: <i>130. szonett</i> 132 ■ <i>Pó, földi kérgem...</i> 133 ■ Vershelyzet, névújítás 134 ■ Megszólítások 134 ■ Ellentétes mozgások 134 ■ Petrarca hatása 134	
A szórakoztató rövidtörténet – Boccaccio novellái	135
A Dekameron 135 ■ <i>Dekameron</i> – Első nap, harmadik novella 136 ■ Összetett elbeszélői helyzet 138 ■ Példázat a példázatban 138 ■ Előadásmód 139	
A HUMANIZMUS ÉS A REFORMÁCIÓ MAGYARORSZÁGON	141
Udvari reneszánsz 141	

Janus Pannonius költészete	142
Humanista költészet 142 ■ <i>Gryllushoz</i> 143 ■ <i>Gryllusra</i> 143 ■ <i>Szilviáról</i> 143 ■ <i>Búcsú Váradtól</i> 144 ■ Búcsúvers 145 ■ Ellentétező szerkezet, idősíkok 145 ■ Humanista természet- és értékszemlélet 146 ■ <i>Egy dunántúli mandulafáról</i> 146 ■ Szöveg szerinti és metaforikus jelentés 147 ■ Famotívum 147 ■ <i>Pannónia dicsérete</i> 147 ■ Ady Endre: <i>Mátyás bolond diákja</i> 148 ■ <i>Saját lelkéhez</i> 148 ■ Janus magyar- országi költészete 150 ■ Költészetének utóélete 150	
A reformáció százada	151
Irodalmi műfajok 151	
Balassi Bálint költészete	153
Kompozíciós elv 153 ■ Tematikus elv 154 ■ <i>Hogy Júliára találja, így köszöne neki (Versek. Harminc- kilencedik)</i> 154 ■ Epikus keret 155 ■ Képiség 156 ■ Ritmus, zeneiség 156 ■ <i>Kiben az Celia szerelméért való gyötrelméről szól hasonlítván az szerelmet hol malomhoz s hol haranghoz („Celia” vers- gyűjtemény. Ötödik.)</i> 157 ■ Poétikai változások 158 ■ Önelemző lírai személyesség 158 ■ Malom- toposz 158 ■ Harangtoposz 159 ■ Összetett hasonlat 159 ■ <i>Bánja, hogy hajnalban kell szerelmesétől elmenni</i> 159 ■ Kovács András Ferenc: <i>Hymnus matutinus (Hajnali himnusz)</i> 159 ■ <i>Egy katonaének (Versek. Hatvanegyedik)</i> 160 ■ Keretes szerkezet 162 ■ Értékállítás 162 ■ Életképszerűség, epikusság és dinamikusság 162 ■ <i>Adj már csendességet... (Gyűjteményen kívül fennmaradt versek)</i> 163 ■ Szövegvers 165 ■ Reneszánsz vallásosság 165 ■ Istenes versek 166	
Rövid pályakép	166
Balassi korai költészete 166 ■ A szövegvers felé 166 ■ A versszerkezet változása 167 ■ <i>Borivóknak való</i> 167	
AZ ANGOL RENESZÁNSZ SZÍNHÁZ ÉS DRAMATURGIA	168
Erzsébet-kor 168 ■ Dramaturgia 168 ■ Shakespeare színháza 171	
William Shakespeare: Romeo és Júlia	172
Drámai alaphelyzet 174 ■ Konfliktus 175 ■ Tettváltássorozat 175 ■ Véletlen és sorsszerűség 176 ■ Dramaturgia 176 ■ Fény-sötétség 177 ■ Műfaj, hangnem, stílus 177	
William Shakespeare: Hamlet	178
I. felvonás, 2. szín – részletek 178 ■ Drámai alaphelyzet 183 ■ Konfliktus és tettváltás 184 ■ A hamleti jellem 184 ■ Vers és próza 185 ■ Hamlet viszonya környezetéhez 185 ■ Ophelia 186 ■ Drámai végjáték 187 ■ Kormos István: <i>Szegény Yorick</i> – részlet 188 ■ Jékely Zoltán: <i>Kormos Yoricktól kérdem</i> – részlet 188	
Rövid pályakép	189
A drámák műfaj szerinti csoportosítása 189 ■ Alfred Jarry: <i>Übű király</i> , II. felvonás, 5. jelenet – részlet 190	
AZ ELSŐ „MODERN” EURÓPAI REGÉNY – MIGUEL CERVANTES SAAVEDRA: DON QUIJOTE	192
I. kötet, nyolcadik fejezet 193 ■ Felbomló reneszánsz 198 ■ A lovagregény paródiája 198 ■ Karakteralkotás 199 ■ Figurakettős 199 ■ Viszonylagosság 200 ■ Jorge Luis Borges: <i>Pierre Ménard, a „Don Quijote” szerzője</i> – részlet 200	
NÉV- ÉS KIEJTÉSMUTATÓ	202
FOGALOMMUTATÓ	203

